

**بررسی عوامل واگرایی در سیاست های منطقه ای
جمهوری اسلامی ایران و پادشاهی عربستان**

مؤلف:

سمیه احمدی

انتشارات جوهر حیات ۱۳۹۸

سرشناسه	:	احمدی، سمیه، ۱۳۶۶ -
عنوان و نام پدیدآور	:	بررسی عوامل واگرایی در سیاست های منطقه ای جمهوری اسلامی ایران و پادشاهی عربستان مؤلف: سمیه احمدی
مشخصات نشر	:	ایلام: جوهر حیات، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	:	۱۶۰، ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۶۹۹۴-۰۶-۴
یادداشت	:	پشت جلد به انگلیسی Factors of Divergence in Regional Policies of Iran and Saudi Arabia
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۱۴۶-۱۵۰.
موضوع	:	جمهوری اسلامی ایران، پادشاهی-- عربستان
		Islamic Republic of Iran, Kingdom - Saudi Arabia
رده بندی کنگره	:	DS۸۹/۷۶۱/ف۲: ۱۳۹۸
رده بندی دیویی	:	۹۵۷/۷۰۴۴۳۳
شماره کتابشناختی ملی	:	۵۹۰۵۸۵۶

**بررسی عوامل واگرایی در سیاست های منطقه ای
جمهوری اسلامی ایران و پادشاهی عربستان**

مؤلف: سمیه احمدی

ناشر: جوهر حیات

طراح جلد: علی امیدی

صفحه آرای: محمد امیدی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۹۹۴-۰۶-۴

قیمت: ۲۳۰۰۰ تومان

نشانی: ایلام، بلوار دانشجو، روبروی دانشگاه پیام نور، مجتمع تجاری آریان، انتشارات جوهر حیات

تلفن: ۰۹۱۸۳۴۳۱۹۵۱ (۰۸۴۳) همراه: ۰۹۱۸۳۴۳۱۹۵۱

فهرست مطالب

عنوان..... صفحه

پیش گفتار..... ۵

فصل اول

چارچوب نظریات نو واقع گرایی

مقدمه..... ۹
 ۱- منابع واقع گرایی..... ۱۰
 ۲- رهیافت نو واقع گرایی و مسئله صلح..... ۱۲
 ۳- دسته بندی های روش شناختی تنورنلیسم در امنیت پژوهی..... ۱۵
 ۴- تنوری نه واقع گرایی..... ۱۶

فصل دوم:

ایده لوری وهابیت و منافع ملی عربستان در منطقه

۱- تاریخچه و شرایط عینی ظهور تنفیس..... ۲۷
 ۲- زمینه های شکل گیری وهابیت انقلابی (اجتهدی)..... ۳۵
 ۳- وهابیت در روزگار جدید..... ۳۸
 ۴- مبنای و اهداف سیاست خارجی عربستان..... ۴۰
 ۴-۱- بسترهای شکل گیری سیاست خارجی عربستان..... ۴۰
 ۴-۲- اهداف سیاست خارجی عربستان..... ۴۱
 ۵- سیاست خارجی عربستان و منافع ملی این کشور در حوزه میانه..... ۴۳
 ۶- وهابیت در جهان امروز و منافع ملی عربستان در سطح منطقه..... ۵۰
 ۷- ایندولوژی وهابی و حمایت از بنیادگرایی اسلامی..... ۵۲
 ۸- ایندولوژی وهابی و مقابله با شیعیان..... ۵۶
 ۹- ایندولوژی وهابی ایجاد تقارن بین ایرانیت و تشیع در مقابل عربیت و تسار..... ۵۷
 ۱۰ جمع بندی:..... ۵۹

فصل سوم:

ایندولوژی شیعه و منافع ملی جمهوری اسلامی ایران در منطقه

۱- اهداف سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در منطقه..... ۶۳
 ۲- اصول سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در منطقه..... ۶۸
 ۲-۱- اصل حاکمیت..... ۶۸
 ۲-۲- اصل عزت، نفي سبیل و استقلال..... ۶۹
 ۲-۳- اصل صدور انقلاب اسلامی و ایده امت واحد..... ۶۹
 ۲-۴- اصل مصلحت..... ۷۰

- ۳- ویژگی‌های برجسته سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در دستیابی به منافع ملی و منطقه‌ای ۷۰
- ۳-۱- پیچیدگی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ۷۰
- ۳-۲- تأثیرپذیری سیاست خارجی ایران از هویت نظام جمهوری اسلامی ۷۱
- ۳-۳- نحوه تعامل ساختار و کارگزار در سیاست خارجی ایران بین‌بینی است ۷۲
- ۴- ایدئولوژی و آرمان‌های انقلاب اسلامی ایران در راه دستیابی به منافع منطقه ای ۷۲
- ۵- نظریه اسلامی روابط بین‌الملل و چشم‌انداز يك دكترين مبتنی بر ایدئولوژی و ارزش‌های اسلامی در سیاست‌های منطقه ای جمهوری اسلامی ایران ۷۷
- ۶- کاربرد آرمان و ایدئولوژی در دستیابی به منافع منطقه ای جمهوری اسلامی ایران ۸۰
- ۷- نقش هویت در ایدئولوژیک بودن سیاست‌های منطقه ای جمهوری اسلامی ایران ۸۶
- ۸- مصادیق ایدئولوژیک و آرمانی رفتار منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران در دستیابی به منافع ملی ۸۸
- ۹- جمع بندی ۹۳

فصل چهارم:

بررسی عوامل و اف‌بی‌دی سیاست‌های منطقه ای جمهوری اسلامی ایران و پادشاهی عربستان از

سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۵

- ۱- مقدمه ۹۷
- ۲- تعارض در سیاست های منطقه ای ایران و عربستان ۹۸
- ۲-۱- حزب الله ستایی ایران در مقابل حمایت از جریان ۱۴ مارس عربستان ۹۸
- ۲-۲- تعارض در یمن ۱۰۲
- ۲-۳- حمایت از گروه‌های تکفیری در سوریه و عراق ۱۰۸
- ۳- تعارض در نگاه به مسائل داخلی ایران ۱۱۴
- ۳-۱- موضع گیری در مقابل توافق هسته ای ۱۱۴
- ۳-۲- تلاش برای گسترش بحث ایران هراسی ۱۲۰
- ۴- تعارض در نگاه به مسائل داخلی عربستان ۱۲۲
- ۴-۱- گسترش وهابیت ۱۲۲
- ۴-۲- اعدام شیخ نمر ۱۲۵
- ۴-۳- قتل حجاج ایرانی در منا ۱۲۶
- ۴-۴- تعرض به دو نوجوان ایرانی ۱۲۸
- ۵- تعارض در سیاست‌های انرژی دو کشور ۱۲۹
- ۶- نگاه ایدئولوژیک به سیاست و نقش آن در واگرایی ایران و عربستان ۱۳۴
- ۷- نقش قدرتهای فرامنطقه ای در واگرایی ایران و عربستان ۱۳۵
- ۸- تلاش و رقابت کشور عربستان و ایران برای رهبری جهان اسلام ۱۳۷
- ۹- نتیجه ۱۳۸

نتیجه گیری

منابع و مأخذ: ۱۵۳

پیش گفتار

عربستان سعودی و ایران از زمان خروج انگلستان از خلیج فارس در دهه ۱۹۷۰، دو بازیگر اصلی منطقه‌ای در خلیج فارس و خاورمیانه بوده‌اند. این دو بازیگر در کنار عراق سه قدرت منطقه‌ای محسوب می‌شوند که نوع رویکرد و تعاملات آنها در منطقه و همچنین روابط آنها با قدرت‌های فرامنطقه‌ای، در شکل‌دهی به ترتیبات و شرایط سیاسی و امنیتی منطقه از عوامل عمده تلقی می‌شود. روابط و رویکردهای متقابل عربستان سعودی و ایران، در طول چند دهه گذشته دوره‌های متفاوتی را پشت سر گذاشته و فراز و نشیب‌هایی داشته است. با این حال این روابط به رغم برخی همکاری‌ها همواره با رقابت‌ها و تعارضاتی نیز همراه بوده است.

عوامل و دلایل متعددی در تغییر رویکردهای ایران و عربستان سعودی در قبال یکدیگر و روابط آنها تأثیرگذار است. عوامل ساختاری مانند ساختار قدرت در نظام بین‌الملل و سطح منطقه، ساختار رژیم‌های سیاسی در دو کشور، عوامل و بسترهای تاریخی و فرهنگی - مذهبی، از مؤلفه‌های با ثبات و دوام بیشتر تأثیرگذار بر روابطاند. اما عواملی مانند تغییرات دیدگاه‌های رهبران سیاسی و تحولات داخلی دو کشور و همچنین تحولات و روندهای منطقه‌ای، از مؤلفه‌هایی هستند که به سیر رویکردها و روابط عربستان سعودی و ایران منجر شده است.

آنچه مسلم است این که سیاست‌ها و اقدامات سعودی‌ها به عنوان بازیگر منطقه‌ای عمده می‌تواند جایگاه و نقش‌آفرینی کنونی جمهوری اسلامی ایران را متأثر ساخته و سیاست منطقه‌ای ایران را با مشکلات و چالش‌هایی مواجه سازد. به خصوص اینکه این تلاش‌ها در تعامل با آمریکا و برخی دیگر از بازیگران عربی منطقه صورت می‌گیرد و حتی در مقاطعی همسویی‌هایی نیز با رژیم اسرائیل در این خصوص قابل مشاهده است.

بر این اساس اتخاذ سیاست‌ها و راهبردهایی برای تعدیل رویکرد موازنه‌سازی و افزایش نفوذ عربستان سعودی در تقابل با جمهوری اسلامی ایران، از سوی تصمیم‌گیرندگان کشور ضروری به نظر می‌رسد. کاهش حجم تبلیغات رسانه‌ای و تحلیل‌های عمومی مبتنی بر افزایش قدرت منطقه‌ای ایران، دیپلماسی و گفت‌وگوهای سازنده با مقامات سعودی جهت تعدیل نگرانی‌های آنها و مورد ملاحظه قرار دادن منافع امنیتی و منطقه‌ای دولت سعودی به صورت نسبی و متناسب با حوزه‌های مورد نظر، می‌تواند در این راستا مورد توجه قرار گیرد.

با توجه به تحولات و شرایط جدید منطقه‌ای و برداشت سعودی‌ها در خصوص نفوذ منطقه‌ای ایران، عربستان سعودی سعی کرده است تا سیاست‌های خود را در سطح منطقه‌ای، در راستای موازنه‌سازی در برابر جمهوری اسلامی ایران و گسترش نفوذ خود به صورت متقابل سازماندهی نماید. بر این اساس دولت سعودی به خصوص در سه کانون یا حوزه اصلی عراق، لبنان و فلسطین و همچنین یمن، تلاش می‌نماید تا نفوذ خود را گسترش و با همکاری و تعامل با بازیگران داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی همسو، در مقابل ایران موازنه ایجاد کند.

با توجه به این مسائل، دغدغه و سوال اصلی این بحث این است که مهم‌ترین عوامل زمینه‌ساز واگرایی در سیاست‌های منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران و پادشاهی عربستان از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۵ چه بوده است و این مساله چه تاثیری بر تحولات منطقه داشته است؟ این تحقیق سعی می‌کند با نگاهی منطقی این مهم را مورد بررسی قرار دهد.